

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА В СУХОПУТНИХ ВІЙСЬКАХ ЗБРОЙНИХ СИЛ ПРОВІДНИХ ДЕРЖАВ НАТО

Сергій РОМАНЧУК, Віктор РОМАНЧУК

*Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
Житомирський військовий інститут Національного авіаційного університету*

Анотація. У роботі проаналізовано особливості організації фізичної підготовки у сухопутних військах Збройних силах США, Англії, Франції та Німеччини щодо формування готовності військовослужбовців до дій у екстремальних умовах. Визначено напрямки можливого вдосконалення системи фізичної підготовки у Збройних силах України для підготовки військовослужбовців, які проходять службу за контрактом, до дій у воєнних конфліктах (миротворчих операціях).

Ключові слова: збройні сили НАТО, фізична підготовка, психологічна готовність, екстремальні ситуації.

Постановка проблеми та зв'язок із науковими та практичними завданнями. Ефективність військовослужбовців Збройних сил України у миротворчих операціях вимагає від особового складу високого рівня бойової готовності. Цей факт пов'язаний із тим, що у сучасних умовах успішне використання бойової техніки та озброєння, якими б новітніми вони не були, залежить від людей, які ними керують, від їх професійної, морально-психологічної та фізичної підготовленості [3, 4].

У поліпшенні боєздатності Збройних сил України велика роль належить і фізичній підготовці, значення якої у зв'язку з революцією у військовій справі не зменшилася, а, навпаки, продовжує рости, оскільки сучасний бій збільшує вимоги до здатності військовослужбовців витримувати значні фізичні і психічні навантаження [5].

Дослідження виконувалося згідно з планом НДР Управління фізичною підготовкою Збройних сил України на 2007 – 2009 рр. за темою „Психофізіологічна готовність курсантів ВВНЗ до дій у екстремальних ситуаціях”.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значні, граничні фізичні і нервово-психічні навантаження, які доводиться витримувати особовому складові в процесі сучасних воєнних дій, істотно знижують боєздатність військовослужбовців. Найвиразніше це виявляється в зниженні показників ведення вогню і здійснення маневру на полі бою, в зниженні швидкості дій при використанні бойової техніки і зброї. Ступінь зниження боєздатності військовослужбовців під час виконання бойових завдань визначається величиною і характером навантажень, спеціальними уміннями, рівнем фізичної підготовленості, фізичного розвитку, станом здоров'я та іншими чинниками [1, 6].

У Збройних силах провідних держав НАТО розробляються концепції фізичної готовності, спрямовані на завчасний розвиток у особового складу фізичних та психологічних якостей та військово-прикладних навичок, які забезпечують виконання бойових завдань у різних умовах, у тому числі й екстремальних умовах [5].

Тому актуальним буде проведення аналізу організації фізичної підготовки у провідних державах НАТО щодо формування готовності військовослужбовців до дій у екстремальних умовах для якісного вдосконалення системи фізичної підготовки Збройних Сил України.

Мета дослідження. Визначити напрямки вдосконалення системи фізичної підготовки сухопутних військ Збройних Сил України щодо підготовки військовослужбовців до дій у екстремальних ситуаціях.

Завдання.

1. Проаналізувати організацію фізичної підготовки держав НАТО.

2. Вивчити систему фізичної підготовки сухопутних військ Збройних Сил України.

Основний матеріал дослідження. На сьогодні у Збройних силах провідних країн НАТО прийнято три різні концепції ФП військ: концепція "придатності" – у Німеччині; концепція "готовності" – у США та Англії; концепція "мобілізації" – у Франції.

Для організації кожної із цих концепцій існує характерне визначене поєднання засобів, методів та організаційних форм, які у сукупності створюють спрямованість ФП військ.

Так, у *збройних силах Німеччини* для реалізації концепції фізичної "придатності" використовуються такі традиційні засоби, як гімнастика, легка атлетика, плавання та рухливі ігри у формі навчально-тренувальних занять. Зв'язок фізичної та бойової підготовки, згідно з цєю концепцією, здійснюється способом перенесення якостей та навичок, які сформовані та розвинуті у процесі ФП, у військово-професійну діяльність [6, 9].

Мета ФП – це виховна дія на цілісну людську особистість способом навчання рухливих ігор, зміцнення здоров'я та раціонального використання вільного часу.

Високий рівень фізичного розвитку розглядається як необхідна умова успішного виконання військово-професійною діяльністю. У той же час підкреслюється, що військово-професійні завдання вправи не належать до фізичної підготовки і не повинні використовуватися у відведений для неї час.

Перенесення якостей та навичок, які отримані у результаті занять спортом, на військово-професійну діяльність, на погляд німецьких спеціалістів, забезпечується усією системою навчання та виховання військовослужбовців.

Концепція фізичної готовності *Збройних сил США* та Англії направлена на забезпечення готовності військ функціонувати у будь-який час та в будь-яких умовах під впливом фізичного та психологічного стресу. Для її реалізації передбачається використання військово-прикладних засобів та методів. Традиційні засоби ФП виконують при цьому підготовчу та допоміжну функції. Для ФП військ характерним є прагнення реально змодельувати бойові навантаження [6, 8].

Принцип моделювання навантажень передбачає також періодичне створення екстремальних ситуацій, що вимагають від особового складу граничного фізичного та психологічного навантаження. Для цього в арміях США та Великобританії практикуються тривалі переходи пересіченою місцевістю, пустелями чи болотами, у негоду із максимальним фізичним навантаженням. Доведення солдат до повного знесилення вважається чудовим засобом не тільки фізичного, але і психологічного загартування.

Із спеціалізованих курсів підготовки, що використовуються у *ЗС США*, можна високласти такі:

- "курс пригод", тобто приховане пересування важкопрохідною місцевістю;
- "курс мобільної підготовки", що передбачає з греблі на човні, плавання в обмундированні та подолання спеціальних перешкод;
- "курс повітряно-штурмової підготовки", що включає в себе посадку на вертоліт з трапу на висоті 15 – 20 метрів, безпосадкове десантування з канату із висоти 30 – 40 метрів та марш-кидок на 10 миль із повною віддачею у пересіченій місцевості.

Існують ще й спеціальні курси підготовки до дій у горах, у пустелі, у джунглях та арктичних районах. Сутність цих курсів становить тренування і перевірка стійкості, професійних навичок та ефективність бойової стрільби на тлі значних фізичних чи психологічних навантажень.

Програми фізичної підготовки *Збройних сил Англії* містять такі дисципліни: гімнастика для загального розвитку, легку атлетика, плавання, футбол, баскетбол, бокс, дзюдо. Крім того, у частинах, що призначені для безпосередньої участі у бойових діях, програми фізичної підготовки доповнюються подоланням перешкод, рукопашним боєм та "курсом пригод", тобто комплексом прийомів та дій, пов'язаних з пересуванням важкопрохідною місцевістю, подоланням природних та штучних перешкод на тлі виконання тактичних задач [6, 7].

У Збройних силах Англії є частини, бойове призначення яких визначає особливі вимоги до їх фізичної готовності. Це стосується насамперед парашутистів, морських піхотинців

жвадників та диверсантів. У зміст ФП уведені стрибки з парашутом, скелелазіння, орієнтування, способи прихованого та швидкого пересування у важкопрохідній місцевості, плавання в залізній бочці, курс виживання в екстремальних умовах тощо.

Іншу позицію щодо цього займають спеціалісти та командування *Збройних сил Франції*. Вони вважають, що прогнозування та моделювання реальних бойових навантажень на заняттях із фізичної підготовки є ненадійним і недоцільним, тому що непомірне навантаження може нанести шкоду здоров'ю військовослужбовців та викликати у них стійке негативне відношення до занять ФП.

Головним компонентом фізичної готовності французи вважають здатність до повної мобілізації духовних та фізичних сил для розв'язання конкретних завдань. Основними засобами збереження такої здатності, за їх поглядами, є спортивне тренування та систематична участь у змаганнях. Регулярні заняття обраним видом спорту створюють стимул для досягнення найвищих результатів, чого неможливо домогтися звичайними методами ФП.

Характерною особливістю фізичної та психологічної підготовки французької армії є курс "Командо", що становить комплекс прийомів та дій, що виконуються в умовах підвищеної небезпеки та ризику і пов'язані із значними фізичними та психічними навантаженнями [6].

У зміст курсу входять: "смуга ризику", окремі ділянки якої долаються під справжнім вогнем; скелелазіння; переправи через водні перешкоди; "втеча з полону"; "біг із танками"; виконання у складних умовах" і низка інших дій.

На відміну від бундесверу, де в основі фізичної підготовки також лежить спорт, французька система широко використовує військово-прикладні вправи та види спорту.

Спортивна спрямованість ФП *Збройних сил Франції* відповідає системі їх комплектування переважно призовниками, для яких заняття спортом є стимулом для підвищення рівня фізичної підготовки і одночасно мотивацією до військової служби, в той час як у США та Великій Британії найманих солдатів стимулює грошове утримання, розмір якого залежить безпосередньо від рівня їх військово-професійної, у тому числі і фізичної підготовки.

Командування НАТО за останні 10 – 12 років неодноразово вживало заходи для підвищення рівня фізичної готовності своїх військ. Інтенсифікація ФП військ провідних країн НАТО досягається по-різному:

- збільшенням службового часу, що відводиться на ФП (у Німеччині – до 4,5 годин на тиждень, у армії Франції та ВМС США – до 8 годин на тиждень);
- використанням позаслужбового часу для різних оздоровчих та спортивних програм ("Біг заради життя", "Програма президентських нагород");
- стимулюванням досягнення високих результатів через матеріальну зацікавленість (США, Англія) або через масовий спорт (Німеччина, Франція);
- вдосконаленням системи планування: в армії США при збереженні ліміту часу на ФП (3 години на тиждень) заняття проводяться щоденно від 15 до 45 хвилин;
- виділенням військово-прикладних вправ у самостійні предмети бойової підготовки (тактичний бій, курс "Командо" у Франції, курс амфібійної підготовки у США тощо);
- застосуванням сучасних методів тренування: кругового, інтервального та інших;
- вдосконаленням матеріальної бази;
- підвищенням вимог та контрольних нормативів, а також ускладненням умов їх виконання. Нормативи підвищуються в основному у вправах на загальну та силову витривалість за рахунок збільшення дистанції та кількості повторень (США). В усіх провідних країнах НАТО відпрацьовані таблиці оцінок, які стимулюють підвищення результатів фізичної підготовки.

Уніфікація ФП військ здійснюється як усередині *Збройних сил* окремих країн, так і на рівні всього блоку НАТО в цілому. Основним засобом уніфікації ФП служить спорт. Численні міжнародні змагання, що проводяться за єдиними правилами, сприяють формуванню єдиних стандартів до змісту та організації ФП, особливо у тих країнах, де вона основана на спорті (Німеччина, Франція).

Велике значення в уніфікації ФП відіграють спортивні заходи, що відбуваються у рамках регіональних командувань НАТО, такі як чемпіонати союзного командування мобільних сил у Європі чи змагання на приз Південно-Європейського командування НАТО.

Тенденція до уніфікації проявляється також у змісті контрольних нормативів з фізичної підготовки. Наприклад, в армії США замість семи різних тестів, які використовувалися раніше, введений єдиний армійський тест, до якого за змістом наближаються тести ВПС та ВМС. У той же час спостерігається і протилежний процес – спеціалізація програм та контрольних тестів з ФП [5].

Військове застосування ФП військ країн НАТО підвищується за рахунок збільшення програм кількості військово-прикладних вправ та створення спеціалізованих комплексів військово-прикладних вправ, прийомів та дій таких, як курс рукопашного бою, курс повітряно-штурмової та аеромобільної підготовки, курс диверсійно-розвідувальної підготовки.

Як правило, ці комплекси розглядаються як самостійні розділи бойової підготовки. Заняття з якої проводяться у спеціально відведений час.

Для військового застосування ФП особлива увага звертається на розвиток найважливіших у військовій справі фізичних та психічних якостей: витривалості, стійкості, самовладання, сміливості, агресивності, згуртованості тощо. Для цього застосовуються комплекси вправ, які пов'язані з небезпекою та ризиком, командні та індивідуальні види спорту, наприклад військові багатоборства, орієнтування, парашутний спорт, альпінізм та інші.

Висновок

Для ФП військ НАТО у теперішній час характерним є підсилення психологічної спрямованості. У керівних документах підкреслюються тісний зв'язок і взаємозалежність фізичної та психологічної готовності військ.

Фізична підготовка розглядається як один із найважливіших компонентів повної бойової готовності, як базовий чинник для реалізації технічної та психічної готовності військ.

Найважливішими компонентами фізичної готовності вважаються сила, силова та витривалість, військово-прикладні рухові навички, а також психічні якості.

Вдосконалюється система перевірки та оцінювання ФП для підвищення її об'єктивності, оперативності та відповідно до завдань бойової підготовки: введення стандартного перевірного комплексу (тесту) для усіх видів Збройних сил; введення комплексних військово-прикладних тестів з фізичної підготовки для видів Збройних сил; введення комплексних спеціалізованих тестів для родів військ та сил флоту, що поєднують фізичні вправи з високим навантаженням, професійні прийоми та бойову стрільбу.

Пропозиції. На основі аналізу організації фізичної підготовки у сухопутних військах провідних державах НАТО можна визначити, що на сьогодні концепції більшості збройних сил спрямовані на підготовку військовослужбовців до дій в екстремальних ситуаціях під впливом значних фізичних та психічних стресів.

Вважаємо необхідним розробити програму фізичної підготовки військовослужбовців сухопутних військ Збройних Сил України, які приймають участь у миротворчих операціях та дій у сучасних воєнних конфліктах.

Список літератури

1. Багдан Б. Физическая подготовка в Сухопутных войсках США / Б. Багдан // Заграничное военное обозрение. – 1995. – № 11. – С. 16 – 21
2. Психология и педагогика. Военная психология : учеб. для вузов / [ред. А. С. Малахова]. – СПб. : Питер, 2005. – 456 с.
3. Психологічне супроводження військовослужбовців в діяльності за екстремальних умов : метод. рекомендації / за ред. Г. В. Ложкіна. – К. : М-во оборони України, 2003. – 136 с.
4. Тарасов В. В. Экология человека в чрезвычайных ситуациях / В. В. Тарасов. – М. : Изд-во МГУ, 1992. – 128 с.

5. Утенко В. Н. Влияние физической подготовки на служебное положение военнослужащих иностранных армий / В. Н. Утенко, В. А. Щеголев // Материалы докл. итоговой конф. за 2001 год. – Л. : ВДКИФК, 2001. – С. 15-20.
6. Физическая подготовка в Вооруженных Силах стран НАТО : учеб.-метод. пособие ред. Бабкина В. Г.]. – СПб. : ВИФК, 1999. – 179 с.
7. British Tactical Doctrine for Quick Attack. – London, 1983.
8. FM 21-20 Physical Fitness Training – W., 1992.
9. ZDV 3-10 Sport in der Bundeswehr. – Bonn : BVM, 1988.

ФИЗИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА В СУХОПУТНЫХ ВОЙСКАХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ ВЕДУЩИХ ГОСУДАРСТВ НАТО

Сергей РОМАНЧУК, Виктор РОМАНЧУК

Академия сухопутных войск

Аннотация. В работе проанализированы особенности организации физической подготовки в Вооруженных Силах США, Англии, Франции и Германии, относительно формирования психологической готовности военнослужащих к действиям в экстремальных условиях. Определены направления возможного совершенствования системы физической подготовки в Вооруженных Силах Украины с целью подготовки военнослужащих, которые проходят службу по контракту, к действиям в военных конфликтах (миротворческих операциях) .

Ключевые слова: Вооруженные Силы НАТО, физическая подготовка, психологическая готовность, экстремальные ситуации.

PHYSICAL TRAINING IN ARMY MILITARY FORCES OF THE LEADING STATES OF NATO

Sergiy ROMANCHUK, Viktor ROMANCHUK

Academy of Army

Annotation. The features of physical training organization are analyzed in military forces of the USA, England, France and Germany, in relation to forming of psychological readiness of servicemen to the actions in extreme conditions. The directions of possible perfection of the system of physical training in Military Forces of Ukraine with the purpose of preparation of servicemen who do military service by contract, to the actions in military operations (peacemaking operations) .

Key words: military forces of NATO, physical training, psychological readiness, extreme situations.